

Baráti szövetség

Lekció: Lk 12,1-12/Textus: 1Sám 18,1-5

2018. december 30.

Nem sok idő választ már el bennünket az év végétől. Nagyon sokan ilyenkor visszatekintenek, számot adnak, mi is történt velük az elmúlt évben, miért lehetnek hálásak, hogyan is állnak Isten előtt. Nem fog ez a visszatekintés közösségi szinten sem elmaradni, holnap érdemes eljönni az óévi istentiszteletre, de ma nem erről lesz szó, hanem a szövetségről szóló sorozatban lépünk egyet tovább. Szeptember óta azt vizsgáljuk, mit jelent Isten szövetségében élni, hol van ennek jelentősége a hitünkben, az Istennel való kapcsolatunkban. Beszéltünk arról először, hogy mi ennek a teológiai üzenete, mit tanít a Szentírás az Isten és ember közötti szövetségi kapcsolatáról. A második nagy blokkban lineárisan végimentünk azokon a szentírási történeteken, amelyeken keresztül kibontakozik Isten szövetsége: hogyan köti meg a szövetséget már az első emberpárral, és aztán hogyan megy tovább Noén, Ábrahámon keresztül egészen az Újszövetségig. Ez a második egység is véget ért, és most még néhány vasárnapon azt fogjuk vizsgálni, hogyan jelenik meg a szövetség kérdése az emberi kapcsolatainkban. Aki itt volt az eddigi istentiszteleteken, vagy hallgatta azokat a honlapon, az tudja, hogy esett már szó erről. Néha utaltunk rá, hogy kapcsolatainkra hogyan hat az Isten szövetsége. De most minősítetten és különös figyelemmel ezek a területek lesznek előttünk. Ma elsőként a barátságra nézünk így rá: mit jelent az, hogy Isten barátként egymásnak adott bennünket. Jövő vasárnap a házasság megbecsülése lesz a témánk, azután a házassági elválásnak a kérdése, végül pedig az egyedülállóknek, özvegyeknek a helyzete, hogyan jelenik meg Isten szövetsége, mikor valaki ilyen élet helyzetben van.

A bibliaolvasó ember, ha meghallja ezt a szót, hogy „barátság”, akkor nagy eséllyel először az az ige jut eszébe, amit most a textusban felolvastam: Dávid és Jonatán barátsága. Teljesen archetipikus, teljesen tökéletes, példaként lehet állítani: íme, meglátják egymást, barátság születik első látásra, mégpedig egy nagyon nehéz élethelyzetben. Itt van Jonatán, aki Saul után a trónörökös lenne, és a felfelé ívelő, Isten által nagyon megáldott Dávid. Ők ketten barátok lesznek, pedig éppen nekik kellene a legnagyobb ellenségnek lenniük, hiszen Dávid arra a helyre kerül, ami elvileg Jonatánt illette volna. Szép történet ez így, ideálként állhat előttünk. Milyen jó volna megélni ilyen történeteket, ilyen barátságokat! Közben pedig itt van az élethelyzetünk, amelyben élünk; az emberi kapcsolataink, amikor próbálunk barátságokat kialakítani, közelséget teremteni vagy távolságot tartani, és valljuk meg őszintén: nagyon sokszor szenvedünk és kudarcosak vagyunk ebben! Azért, mert vannak ismétlődések, amelyek újra és újra megtörténnek velünk. Megbízunk valakiben, építjük a kapcsolatot, aztán becsapnak minket. Van egy szomszédi, ismerősi kapcsolat, ami úgy tűnik, hogy számíthatunk egymásra, és aztán amikor a legnagyobb szükségem lenne rá, akkor cserben hagynak. Vagy fordítva: utólag valaki azt mondja: „én azt hittem, hogy mi barátok vagyunk” - te pedig csak nézel tágra nyílt szemekkel, és azt gondolod: „dehogyan, sosem voltunk azok! Maximum ismerősök, csak távolról.”

Mi köze egyáltalán a szövetség témájának a barátsághoz? Az elején szeretném elmondani, hogy ha hiszünk, hogy Isten országa közöttünk van, és ha az Isten szövetségében élő ember életének minden területére ez hatással van, akkor meg kell, hogy jelenjen az önálló választáson alapuló mellérendelő kapcsolatainkban is! És ez az egyik legnehezebb dolog. Már eleve azt is nehéz definiálni, hogy ki az a „barát”? Mert hogy ez jelentheti azt az egyetlen egyet, mint amiről a felolvasott ószövetségi történet beszél: Dávidnak Jonatán volt a legjobb barátja, és viszont. De jelentheti ez a szó a teljes mellérendelő kapcsolatrendszerünket is. Rögtön belekeveredünk egy ilyen fogalmi dilemmába: barát, ismerős, testvér a gyülekezetben, felebarát – végül is ki kicsoda? Ráadásul az sem könnyíti meg a helyzetünket, hogy a Szentírás is több szót használ erre, főleg az újszövetségi rész. Ezért szeretnék most egy meghatározást adni: amikor ebben az

igehirdetésben a barátságról van szó, akkor ne feltétlenül csak az egyetlen legjobb barátira gondolj, hanem értsd úgy: **a barát az az ember, akiért felelős vagy, és aki felelős érted.** Akkor is, hogyha nem a családtagod, nem köt benneteket össze semmilyen vérségi kötelék.

Szerintem néha még a házassági kapcsolatnál is nehezebb dolog a barátság. Azért, mert jó esetben ez a kapcsolat teljesen mellérendelő, vagy legalábbis úgy tűnik, és nagyon-nagyon nehéz ilyen kapcsolatokat ápolni és fenntartani. Sokkal egyszerűbb az embernek, ha megvan egy keret, amihez alkalmazkodni kell. A szülő-gyerek, Főnök-beosztott viszonyban persze sokat küzdünk, de ezekben mégis sokkal egyszerűbb megtalálnunk a helyünket, a dolgunkat.

Nagyon sokszor az a barátságoknak és a mellérendelő kapcsolatoknak a nehézsége, hogy egy idő után nem szimmetrikusak, hanem aszimmetrikussá válnak. Ez azt jelenti, hogy az egyik fél többet tesz bele, vagy többet vesz ki belőle. S miközben valószínűleg nincsenek teljesen szimmetrikusan mellérendelő kapcsolatok, de ez egyfajta folyamatos egyensúly-keresés. És ebben az egyensúlyozásban könnyen meg lehet fáradni. Fárasztó dolog folyamatosan újra megtalálni, hogy egyensúlyban legyünk, és meglegyen a kölcsönösség. Hogyan mutatkozhat meg mindebben Isten terve és akarata? Szerintem elsősorban abban, hogyha bennünket Isten helyreállít, ha az Ő újjászületett gyermekei vagyunk, akkor Neki gondja van arra, hogy legyenek körülöttünk olyan emberek, akikre számíthatunk, és legyenek olyanok, akik ránk számítanak.

Kicsit visszafordulva a szentírási háttérhez szeretnék néhány dolgot elmondani azzal kapcsolatban, **hogyan szerepel a barátság, a barát kifejezés, gondolat a Szentírásban?** Az Ószövetségben több helyen találkozzunk vele, hármat szeretnék ebből kiemelni. Az egyik, nagyon érdekes, és ezt a szövetségről szóló sorozat elején mondtuk is, amikor Ábrahámot Isten az Ő barátjának nevezi. Ez azt jelenti, hogy Isten beavatta őt a terveibe, feltárta előtte, hogy mit akar, és nagyon közel vonta őt magához. Egyébként a legtöbbit a bölcsesség-irodalom foglalkozik a barátság kérdésével, a Példabeszédekről szóló korábbi sorozatban volt is egy igehirdetés, ami a barátságról szólt. A honlapon meg lehet keresni. Csokorba van gyűjtve az összes olyan ige a Példabeszédek könyvéből, ami jó tanács arra, hogy hogyan kell a baráttal bánni. Pl. „*ritkán tedd lábadat a felebarátod házába, nehogy meggyűljön téged!*” – csak mondom így ünnepek után. A harmadik pedig, ami érdekes, Jób barátainak a története, amelyből nagyon világosan felsejlik előttünk, milyen az, amikor nagyon jót akarnak a barátok, de csak a saját olvasatukat hozzák. Csak mondják és mondják, ami szerintük helyes, de képtelenek meghallgatni és együtt érezni. Jób összetörve, elhagyatva, a legnagyobb próbái között, mindenféle testi-lelki nyomorúságokban ül a földön (képletesen, meg gyakorlatilag is), a barátai pedig odamennek vigasztalni őt. De tudjuk, mi lesz ebből - elkezdik őt osztani. Elkezdik tanácsolni, mit kellene tennie, elkezdik mondogatni neki, hogy bűnös vagy, lásd már be végre, és így tovább, és így tovább... És nem ügyelnek arra, hogy az ő barátjuk, még akkor is, ha bűnös – szenved, és együttérzésre lenne szüksége.

Az Újszövetségben Lukács evangéliumában találkozunk legtöbbször a barát kifejezéssel. Lukács, a szentíró, szociálisan nagyon érzékeny ember volt, aki úgy festette le az Evangéliumot és Jézus jelenlétét, hogy a leginkább figyelemmel volt az emberi kapcsolatrendszerre. Lukács evangéliumában szerepelnek legtöbbször nők és gyerekek.

A barátságban bizalomra épülő kapcsolatról van szó, ahol nagyon-nagyon fontos mégis egymás határainak a tiszteletben tartása.

Mit kezdünk Dávid és Jonatán barátságával, ami itt van előttünk a Szentírásban? A kritikus ember, amikor ezt elolvassa, arra gondolhat: ki írta ezt a könyvet? Nyilván Dávid. Így aztán kérdéses, valóban így történt-e minden. Túl szép, hogy igaz legyen! sok vélekedést hallottam már arról, hogy valószínűleg nem is

voltak ők jó barátok igazából, csak hát így lehetett valahogy a történetírásban helyre rakni azt a kellemetlen kérdést, hogyan is került Dávid a trónra? Ez jó magyarázat: jó barátok voltak Jonatánnal, ezért engedte át neki a hatalmat, közben meg a valóságban ki tudja, mi történt? De azt gondolom, mi nyugodtan elhiszhetjük azt, ami itt áll előttünk a Szentírásban. Ez lehet igaz. Hiszen Istennek minden lehetséges. Ha Isten képes volt megtartani Dávidot Saul udvarában, és a gyűlölködő Saul nem pusztította el őt, pedig próbálta; ha Isten felemelte Dávidot abból a sorból, ahonnan ő jött, akkor miért ne lett volna lehetséges, hogy támasztott neki egy olyan társat, aki ebben ott állt mellette? Aki ott volt vele, amikor veszélyben volt, aki kiállt érte, aki harcolt érte?

A felolvasott történetben Jonatán odaadja a fegyvereit és ruhát cserélnek. Ez olyan, mint egy szövetségkötés két ember között. Egyébként ez szerintem a mi kultúránkban is benne van, hogy a jó barátok néha kicserélik bizonyos tárgyaikat, emléket adnak egymásnak, ami távollétükben is jelzi a másikkal kötődő hűséges ragaszkodást. Dávid úgy áll itt ezen a helyen, hogy nem tudja még, mi vár rá, és ebben a helyzetben Isten ad mellé egy embert. Ezen a ponton könnyen kapcsolódhatunk Dávidhoz. Van úgy, hogy bizonyos életrészekben mi is kapunk Istentől olyan embereket, társakat, barátokat, testvéreket, akik ott vannak mellettünk, aztán egy idő után meg már nem. Valószínűleg azért, mert akkor volt szükségünk rájuk, és nekik szükségük ránk. Megélhetjük azt, hogy végső soron egyikünk sem tökéletes, de Isten egymásnak adott bennünket, és ezen az Ő áldása volt. Isten egyébként Jonatán személyében megmutat valamit abból, amilyenek Saulnak kellett volna lennie. Saul fiaként benne ábrázolódik ki az a fajta alázat, Istenre tekintés, ami sajnos Saulban, a királyban nem volt meg. Jonatán és Dávid próféta lelkek voltak, akik egymásra találtak, és így átélhették azt, hogy Isten támogatja őket.

Mindketten komoly kockázatot vállaltak ezzel a barátsággal. Dávid azzal, hogy közel maradt Saul házához, miközben Saul már vadul üldözte őt. Nem csak a közelség direkt veszélye volt ebben benne, hanem annak a rizikója is, hogy Jonatán esetleg egy nap azt mondja: elárulak, feldoblak az apámnak, és mégis én leszek a király. Dávid vállalta ezt a kockázatot. Jonatán pedig azt a kockázatot vállalta, hogy akár az apjával is szembe kell fordulnia. **A barátság kockázatvállalás. És végső soron semmi más nem marad, mint az, hogy meg kell bízni a másikkal.** Bízom Istenben, és bízom abban, hogy a másik hűséges lesz, és tényleg megbízható lesz, hogy számíthatok rá. Mindig így van ez? Mindig beigazolódik, hogy érdemes volt bízni? Dehogyan! De ha sohasem bízunk, akkor sohasem élhetjük át, hogy van, aki méltó a bizalomra.

Jonatán sokat tett ezért a barátságért. Lemondott a trónról, a királyi tisztségéről, elfogadta, hogy nem ő követi Sault az uralkodásban. Dávid pedig, Jonatán halála után szintén tesz egy gesztust régi barátja felé. Gondoskodik Jonatán családjáról, a gyermekkorától béna Mefibósetről, és felemeli őt. Mindkét oldalról megjelenik egyfajta kiegyensúlyozottság. Egy olyan korszakban, amikor nagyon sok volt a cselszövés, a bizonytalanság, akkor Isten ajándékkul adta Jonatánt és Dávidot egymásnak. Nem látunk bele, hogy ez a bizalom és a kételkedés hogyan változott az ő kapcsolatukban, de a barátságuk tartósnak bizonyult. Kiálltak egymás mellett és küzdöttek egymásért.

Hogyan jelenik meg mindebben a szövetség motívuma? Mert ez egy jó barátság. De tényleg szövetség ez? Igen! Négy dolog van, amiben ez megjelenik, és ami nekünk is tanulság lehet.

1. Az Istennel való szövetségünk az nem magánügy, azaz nem csak arról szól, hogy az én lelkem üdvössége rendben van Istennél. Szövetségben vagyok Vele, az Ő népének a tagja vagyok, innentől megvan a beszálókártyám a Mennybe, a kapcsolataimat pedig életem és menedzselem úgy, ahogy tudom. Az Istennel való szövetségi létezésnek, ennek az áldásának ki kell terjednie a kapcsolataimra. Ha ebben a szövetségben élek, akkor meg kell, hogy jelenjenek a megharcolt, megérlelt mellérendelő testvéri, baráti kapcsolataim. És ez

nem azért van, mert én vagy a másik alkalmasak lennénk rá, hanem azért, mert ez az Isten hűsége, és ez is bele tartozik az Ő szövetségébe.

2. A második, ahogy a szövetséghez kapcsolódik a barátság és a mellérendelő kapcsolatoknak a családja, az az, hogy meg kell tanulnunk, és Isten meg is tanít bennünket arra, hogy ebben a szövetségben elkötelezősünk vele. Tanít minket elköteleződni, hűségesnek lenni, és tanít bennünket arra, hogy ezt az emberi kapcsolatainkban is gyakoroljuk. Rendkívül közhelyes, de valóban igaz, hogy elköteleződés és hűség nélkül nem lehet hosszú távon mély, gyümölcsöző kapcsolatokat építeni. Ha körülnézünk magunk körül, vagy a saját élettörténetünkben, hányszor volt már az, hogy egy ponton feladtuk. és igazából nem tudtunk, vagy nem akartunk hűségesek lenni! Nem tudtunk, vagy nem akartunk elköteleződni, mert korábban túl sokat bántottak, és mi azt mondtuk: nem akarom már, hogy bántsanak, inkább építék egy falat, és ne köteleződök el. Lehet, pontosan ebben a helyzetben vagy, és azt mondd: jó ez a barátság téma, de én annyit sérültem, hogy köszönöm, jól megvagyok már egyedül és nem nagyon akarok igazán közel engedni magamhoz senkit. Adj esélyt annak, hátha Isten meg akarja újítani ezt? Talán azt akarja, hogy újra köteleződjél el, újra legyél hűséges, újra szavazz bizalmat.

3. Rendkívüli mértékben veszélyeztet bennünket a fogyasztói mentalitás. Nekünk, ma élő embereknek nehéz ezt hallani, hogy „elköteleződés”, hiszen mindent fogyasztunk, használat után pedig eldobunk, és ez a kapcsolatainkra is hatással van. Ha valamivel gond van, azt lecseréljük, eszünk ágában sincs semmit újraépíteni, megjavítani, vagy ha néha meg is próbáljuk, semmiképpen nem teszünk annyit érte, amennyit lehetne. Milyen egyszerű egy ismerőst törölni a közösségi médiából! Letiltjuk a kommentjeit, töröljük, nem kívánt személy, aztán kész! Ennyi, volt és nincs. Ilyen világban élünk. Ezzel szemben van az, hogy ha szövetségben élek Istennel, akkor elköteleződhetek, és hűséges lehetek a kapcsolataimban, miközben ez a nehezebb út.

4. Isten azért adta a testvéreket, a barátokat, a felebarátokat, hogy támogassuk egymást az úton. Nem vagy egyedül! Még akkor sem, hogyha sokszor ezt érzed. Van még mit tenni ezért, persze, akár a gyülekezetben is. De nem vagy egyedül, és Isten terve nem az, hogy magányos hősökként szaladjunk át az életen, és egyedül harcoljunk meg a harcainkat. Nagyon vigyázatok, nagyon romantikus, és a hiúságunkat simogató dolog, hogy én egyedül is megállom a helyemet, és majd egy nap elmondom, hogy csak magamra számíthattam, és senki nem volt mellettem. De ha beismerjük azt, hogy szükségünk van másokra, akkor meg fogjuk látni, hogy ott vannak körülöttünk. Isten terve, hogy egymást támogassuk.

Mire hív bennünket mindez, mint Isten népe?

A gyülekezetben, ha Isten országa közöttünk van, lehetünk egy olyan hely, ahol az emberi kapcsolatok helyreállhatnak; ahol gyógyulhat az, ami sebződött; ahol hálaadással lehetünk egymásnak a testvérei, barátai. Ha hiányokkal küzdesz, ha azzal küzdesz, ami nincs, akkor azzal is jöhetsz, és a gyülekezeti közösségben megélheted azt, hogy van. De vigyázz, nem biztos, hogy tökéletes lesz! Nem biztos, hogy azt adja Isten, amire te leginkább vágynál. Hanem azt adja, amire szükséged van. És lehet, hogy meg kell érte harcolni. Hív minket Isten elengedésre is. hiszen lehet, hogy a túlzott elvárásainkat kell elengedni. El kell engednünk azt, hogy azonnal bezárunk, ha valami nem úgy van, ahogyan azt mi szeretnénk. Jöhetünk Isten elé bűnbánattal, vizsgálva azokat a barátságainkat és kapcsolatainkat, amelyek aszimmetrikusak lettek azért, mert mi azzá tettük, mert inkább kihasználtuk a másikat. Elvártuk, hogy nekünk segítsenek. Elkezdünk uralkodni valakin, amikor ezt nem kellett volna. Nem tartottuk tiszteletben a határait.

Igen, tükör számunkra ez az ige, és tükör számunkra az, hogy Isten szövetségi kapcsolatra hív. Mennyire vagyok én hűséges társ és barát? Mennyire vagyok hűséges testvér? Önvizsgálatra hív bennünket. Mennyire tartom tiszteletben a határokat, és mennyire hozok áldozatot másokért?

Befejezésül: Jézus azt mondja a tanítványainak: „ti az én barátaim vagytok.” Ez a második, ami a barátról a legtöbbünknek eszébe szokott jutni Dávid és Jonatán után. Innentől kezdve meg is tudunk nyugodni: milyen jó, hogy mi Jézus barátai vagyunk! Nem nagyon vannak földi barátaink, de Jézus a barátom! Ez is egy jó dolog! És valóban kapcsolódik ez az ünnepi üzenethez. Karácsony első napján azt hallhattuk: Immanuel, velünk az Isten! Erről szólt a karácsonyi ígéhirdetés: Jézus velünk van, Ő a mi barátunk. És gondoljátok el, hogy mennyire nem szimmetrikus ez a kapcsolat. Kiről van itt szó? A menny és föld Uráról, a Királyok Királyáról, akinek a legkevésbé van szüksége ilyen értelemben barátokra. És azt mondja, hogy „ti az én barátaim vagytok.” Ő emel fel. Nem mi mondjuk róla, hanem ő mondja rólunk, hogy mi a barátai vagyunk. Micsoda méltóság ez: követni Őt, tanítványának lenni! De vajon része-e ez a mindennapunknak, hogy Jézus valóban ott van velünk? Amikor a legfájdalmasabb csalódás ér, emberileg a leginkább magunkra hagynak, akkor Ő ott van, és megvigasztal, fordulhatunk Hozzá. Őt elárulták és elhagyták a tanítványai, ezért pontosan érti azt, hogy mi történik velünk, ha ilyet élünk át. Azt mondja a zsidókhöz írt levél, hogy „*meg tud indulni az erőtlenségeinken.*” Mivel kísértést szenvedett, emberré lett, pontosan érti, mit jelent embernek lenni. Jézus lehet számunkra végső értelemben barát, akire számíthatunk.

Hadd olvassak most fel végül egy részletet egy írásból, ami a barátságról szól, és arról, hogy mit jelent, hogy Jézus a mi barátunkká lett.

Barát a bajban. Lehet számítani rá jóban, rosszban. Vágyunk mindannyian egy ilyenre. Arra is, hogy nekünk legyen, és arra is, hogy mi legyünk másoknak baráttá. Olyan barátra vágyunk, aki egy úton mellénk szegődik, és csak úgy jön velünk. Ha szomorúak vagyunk, nem kérdez, csak hallgat, mert tapintatos. Felveszi lépésünk ritmusát. Együtt lélegzik velünk. Aztán szól, és akár felfedi az írásokat is. Beszél, de nem fecseg, nem kíváncsiskodik. S mindeközben nem biztos, hogy felismerjük, hogy most igaz barátot kaptunk. Lehet, hogy annyira önmagunkkal vagyunk elfoglalva, de ő azért ott van. És amikor kell, háttérbe vonul, és eltűnik csendesen. Olyan barátra vágyunk, aki megosztja magát, és mindent elmond, amit ő tud. Nem titkolózik, és jókor mond jó dolgokat. Megmutatja, milyen a világ, milyenek az emberek. Tükröt tart, amiben magunkat és másokat is megláthatjuk. Megmutatja, mi a jó és a rossz. Megtanít megkülönböztetni a hamisat a valóditól. Nem titkol el semmit, és elfogadja, ha nem feltétlenül értjük meg, amit mond. Olyan barátra vágyunk talán, aki kimondja, ha dühös, ha elkeseredett, vagy ha csalódást okoztunk. Aki nem bonyolódik játszmákba, aki elmondja, hogy fáj neki az értetlenségünk. Aki szeret velünk lenni, de néha magányra van szüksége, lakatlan helyre vonul el imádkozni. Olyan barátra vágyunk, aki törődik velünk. Aki akkor is figyel, amikor nem gondolnánk, a viharos tengeren is, a hajó hátuljában alszik, akkor is, amikor nem törődünk vele, ha csak újra magunkkal és a saját terheinkkel foglalkozunk. Olyan az igaz barát, aki maga is barátjának mond minket mások előtt. Akkor is ezt gondolja, ha mi megtagadjuk, és legvégső elkeseredettségünkben azt mondjuk: nem is ismerem ezt az embert. Olyan az igaz barát, aki önzetlen, és talán önmagánál is jobban szeret, még a saját életénél is. Aki tudja, hogy nincs nagyobb szeretet annál, mint ha valaki életét adja a barátaiért. Kell egy ilyen barát, aki nem csak a bajban elérhető. Azért kell, hogy emberek lehessünk, és megtanulhassuk tőle, mit jelent igaz barátaivá válni egymásnak.

Isten adja meg, hogy ebben a közösségben tudjunk élni, megújulni, és így újuljanak meg az emberi kapcsolataink is!

Amen

(Thoma László)